

INTERVJU SA PETRITOM SELJIMIJE

Priština | Datum: 18. april 2017

Trajanje: 50. minuta

Prisutni:

1. Petrit Seljimi (Intervjuisani)
2. Aurelja Kadriu (Vodi intervju)
3. Donjete Beriša (Kamera)

Simboli komentara u transkriptu neverbalne komunikacije:

() – emocionalna komunikacija

{ } – intervjuisani objašnjava gestovima

Ostali simboli u transkriptu:

[] – dodatak tekstu da bi se bolje razumeo

Fusnote su redaktorski dodaci koje daju više informacija o mestima, imenima ili o izrazima.

Prvi deo

Aurelja Kadriu: Prvo, da li bi ste mogli da se predstavite?

Petrit Seljimi: Ja sam Petrit Seljimi.

Aurelja Kadriu: Nešto o uspenama iz detinjstva, o vremenu u kome ste odrasli, vašoj porodici, vašem društvu, vašoj školi?

Petrit Seljimi: Ja sam rođen u Prištini 1979. godine, znači poslednja decenija 70-ih, pre demonstracija koje su se dogodile 1981. godine, ali se ne sećam toliko tih političkih pitanja, prvih četiri ili pet godina mog detinjstva, jer su nas manje-više roditelji štitili od politike. Bilo je šaputanja, bilo je zabrinutosti, bilo je sastanaka u kuhinji između roditelja ili članova porodice, primetilo se da stvari nisu išle dobro.

Na početku, moje detinjstvo je bilo relativno slično detinjstvu druge dece koja su odrastala u Prištini. Imali smo tetku u Ulcinju, tako da sam uvek išao u Ulcinj tokom leta, i išli smo onim putem koji je trajao dvanaest sati svake godine. Takođe smo išli u Grčku, svake godine, početkom 80-ih godina. Imao sam, ja sam išao u školu „Faik Konica“, koja se u to vreme zvala „Aca Marović“, a što se tiče vrtića, išao sam ovde u centru Prištine, iza stadiona.

Moja majka je bila konzervatorka starih knjiga, moj tata je bio sekretar Ustavnog suda. Moj otac je bio iz Bujanovca, iz sela Nasalc, ali su oni ovde došli vrlo rano, 50-ih, i moj otac je završio srednju školu ovde u Prištini. Porodica moje majke je iz prizrenskog regiona. Babe i dede, i po majci i po ocu, su bili dosta prisutni u našoj porodici, bili smo velika porodica sa obe strane.

Imao sam stan u centru Prištine, u Goleškoj ulici, koja se sada zove ulica Redžepa Ljucija, realno kafić „Strip Depo“ je napravljen u mom stanu. I tamo sam živeo veći deo mog detinjstva, i pošto smo bili u centru, sve vreme su nam dolazili gosti, svako ko je imao bilo kakvih problema u UKCK [Univerzitetski klinički centar Kosova] ili da vadi dokumenata bilo gde, sa celog Kosova, bilo koja pozicija da je u pitanju prvo bi došli ovde... mi smo živeli u prizemlju, tako da sam ja svoje detinjstvo proveo sa gostima celog života. Došli bi naši rođaci da bi se igrali sa našim igračkama, došli bi rođaci kako bi

prespavali, moja majka je pravila dobre pite i otac je stalno igrao remi sa svojim prijateljima, tako da nam je kuća celo vreme bila prepuna gostiju.

I odrastao sam u porodici sa puno prvih, drugih, trećih rođaka, kod nas ste bili smatrani bliskom porodicom čak i ako ste četvrto, peto koleno. Dakle, ovo su bile prve godine detinjstva, život koji nije bio bogat, prosečan, sa jednim vrtićem u Prištini, osnovnom školom koja je isto tako bila u Prištini. Majka, koja je insistirala da od detinjstva učimo strane jezike, tako da sam znao i engleski i srpski jezik pre osnovne... u osnovnoj školi sam dobro znao oba jezika. Čak sam i italijanski učio, jer u jednom periodu majka, Violjeta, proučavala patologiju knjige, što je hemijska nauka poboljšavanja ili obnavljanja starog papira ili starih knjiga, u Rimu. Tako da je ona pokušavala da nas nauči da pričamo i italijanski jezik. Malo znam, ako bi ostao nešto duže u Italiji, naučio bih bolje jezik.

Aurelja Kadriu: U redu. Petrit, da li biste mogli da nam kažete nešto o vremenu u školi. Dakle, da li ste i vi bili deo paralelnog sistema u to vreme?

Petrit Seljimi: Da, zapravo, sada kada razmišljam o tome, možda je sve počelo '91. godine, kada je suspendovana autonomija. Opet, kažem, pošto smo živeli u centru, u Goleškoj ulici, sve demonstracije koje su se događale su išle i preko naše ulice. To jest, ljudi sa parolama, zastavama, fotografijama, bi išli u jednom smeru, a u drugom bi bi bežali od policije, suzavca, metaka.

Ja sam tako sa balkona, terase, prozora, gledao kako se razvija istorija raspada bivše Jugoslavije i početak nasilja. Kao deca, mi smo bili navikli na suzavac, jer kažem, u centru Prištine, u prizemlju... Uzeli bismo po jogurt, rasekli bismo dno i tu stavili vlažnu sterilnu gazu, i tako bismo ostali u stanu sa gasmaskama. Brzo smo naučili one fore sa lukom i sve druge trikove kako bismo prevazišli suzavac.

Interesantno je, očekivanja i snovi koje smo imali tada, početkom devedesetih, u odnosu na ono što se dogodilo '92, Evropa '92, polovina restorana i kafića na Kosovu se zvala „Evropa '92“, jer se očekivalo da će se '92. godine ujediniti Evropa i da ćemo svi postati Evropa. Na Evroviziji, Toto Cutunjo je imao pesmu „Insieme, Unite, Unite Europe“, baš '92. godine. I ovde je postojala velika želja, ogromna želja, posle pada komunizma, da postanemo deo jedne veće porodice, ali naravno, dogodilo se apsolutno suprotno.

Nasilje je izazvalo ukidanje autonomije, zatvorile su se škole. Bio je 1. septembar 1991. godine, u školi, tada se zvala „Aca Marović“, gde je policija ušla i samo rekla: „Imate pet minuta da odete“, i mi kao deca smo se rasuli na sve strane, ja sam imao dvanaest godina. Nakon toga sam išao u privatnu školu u naselju Pejton, u paralelnom sistemu, u veoma hladnom podrumu. To nije bilo školovanje, to je bilo sve osim školovanja, mi bismo se igrali, pravili bismo buku, kao kada bi danas uveo... svaka čast ljudima koji su otvorili vrata svojih kuća, jer sada kada mislim o tome, da otvorite vrata svoje kuće za 30-40 dece, koja su imala po dvanaest godina, svoju kuću svakog dana, mesecima, nije bilo lako ni za one koji su pomagali.

Nakon toga smo bili premešteni u školi „Emin Duraku“ u naselju „Brdo heroja“, što je samo po sebi bilo izazov, jer si morao da prođeš kroz to naselja gde su često uznemiravali devojke, moralo se ići sa

roditeljima, tamo je bilo više problematične dece, oni su bili siromašniji ljudi, tako da se možda tu primetila neka vrsta tihog društvenog konflikta, osim onog etničkog i bežanja od policije.

Onda sam se upisao u gimnaziju „Dževdet Doda“. Ali tada, u poslednjoj godini, bio sam u osmom razredu kada je došao jedan Englez, David Vilkom, na Kosovo, i mene je pozvala majka jedne moje drugarice, prijateljica moje majke, i rekla: „Jedan Englez traži da se sastane sa decom koja znaju engleski“, i sastali smo se, čini mi se u stanu Pasionare Džare, ili Ljire Džare, ne sećam se koja od sestara je bila, jedno desetero-petnaestoro dece, i mi smo pričali sa ovim Englezom o našim brigama, našim nadama, našim iskustavima.

U to vreme, naše postojanje na Kosovu je već počelo da ulazi u jednu mračnu zonu, svima su nam roditelji bili otpušteni sa posla. Od relativno srednje klase, svi smo postali siromašni. Sve majke su počele da prave hleb kod kuće, da prave čokoladu kod kuće, sve su bile gore od originala. I lepo smo se proveli, tokom ta dva-tri sata dok smo razgovarali. Kada je nekoliko meseci kasnije neko zvao kući i rekao: „Dolaze ovde sa dečjim festivalom...“

Aurelja Kadriu: Samo malo, na tom sastanku, izvinite što prekidam...

Petrit Seljimi: Da.

Aurelja Kadriu: ...da li je na tom sastaku bilo samo albanske dece, odnosno samo Kosovara, ili je bilo i Srba?

Petrit Seljimi: Da, samo albanska deca su bila prisutna. Ne, ne sećam se...

Aurelja Kadriu: Možda pre nego što pređemo na taj period, želela bih da nam kažete nešto o koegzistenciji, o vašoj koegzistenciji sa srpskom decom. Da li ste imali drugare, drugarice srpske nacionalnosti, dok nije došlo do razdvajanja?

Petrit Seljimi: Vidite, da iskreno kažem, nije da sam baš imao puno drugara ili drugarica. Kao prvo, nisam bio dete koje je mnogo izlazilo, ja bih se zatvorio u Narodnoj biblioteci kod moje majke, uzimao bih stripove i knjige i otišao bih ispod stola i satima bih čitao. Dakle, nisam bio dete koji bi izašao i igralo fudbal sa drugom decom.

U našoj osnovnoj školi bilo je albanskih odeljenja i srpskih odeljenja, ali nije da je među njima bilo puno kontakta. Sada, kada si živeo u centru, naravno da je u centru bio veći broj Srba nego bilo gde drugde u Prištini. Čini mi se da su polovina stanovništva u centru bili Srbi. U mom ulazu, u tadašnjoj Golijskoj ulici, sada ulici Redžepa Ljucija, polovina stanovnika su bili Srbi. Dakle, imao sam povremene kontakte, ali drugare i drugarice srpske nacionalnosti nisam imao.

Jer, stvari su već bile definisane '91. godine, nije da je postojala neka velika ljubav između Albanaca i Srba posle 1981, i odnosi su se sve više i više pogoršavali svake godine. Tako da, ne bih mogao da kažem da sam imao nekog Ivana ili Milana kao drugara, jer nisam imao, jednostavno nisam imao

drugove u osnovnoj školi. Ali, naravno, mi smo koegzistirali, čak i ako nismo međusobno razgovarali i zajedno... jer smo bili tu, u tom istom gradu.

Ali '91, roditelji su bili veoma ljuti na Srbe, svi su bili veoma ljuti, jer su oni još uvek radili, ne da su samo radili, nego su dobili i poslove naših roditelja. Nakon toga, od devedesetih znači... sećam se, na Kosovo je došao Bob Dol, senator Dol sa kongresmenom Lantosom u posetu, u hotelu Grand, i Albanci su izašli kako bi se sastali sa njim, bilo je hiljade Albanaca pred vratima Granda. A Srbi, debilna policija, počeli su da jure i da napadaju i tuku ljude, pred očima američke delegacije.

I sećam se da je i moj otac dobio nekoliko pendreka po telu, jer je kući došao pretučen, i to je bio taj period gde je politika na neki način okupirala naše detinjstvo. Zapravo, naše djetinjstvo se završilo, ako ste imali bilo kakvo detinjstvo do tog perioda i ako ste se možda pre brinuli: „Da li ću moći da kupim Commodore 64, kompjuter“ i „Da li ćemo moći da odemo u Grčku na odmor“, od tog perioda više nije bilo takvih briga, jer su svi ostali bez posla, nismo imali pare, i sve je bilo povezano sa politikom. I možda je nakon ovoga jedina briga bila da ne izlaziš iz kuće kad su demonstracije, kako nas ne bi pogodio neki metak ili izgazila masa ljudi dok bi bežali, dok bi trčali.

I svi koji su rođeni u tom periodu, u toj generaciji, imali su manje-više prekid filma tokom devedesetih, pa je film nastavljen '99. godine. To je takođe i izgubljena decenija detinjstva za one koji su bili deca, zrelosti onih koji su bili odrasli. Godine 1991. moj otac je bio sekretar Ustavnog suda Republike... Pokrajine Kosova, da, postojao je Ustav, postojao je Ustavni sud. Godine '99, nije znao engleski i bio je nezaposleni pravnik, i svet se promenio, i moralo se znati kako koristiti internet, i sve one stvari koje su se događale 90-tih godina, mi smo sve to propustili.

Aurelja Kadriu: Kakav je bio diskurs predavanja u školi u paralelnom sistemu u to vreme, i u porodici, kako su razgovarali sa vama, koje savete su vam roditelji davali? Koji diskurs... u vreme kada vam je osporavan nacionalni identitet?

Petrit Seljimi: Osnovna škola, opet kažem, bilo je veoma malo učenja, jer nije bilo koncentracije. Kao prvo, tukli smo se puno. Činjenica da se politika promenila ne znači da se devojčice ne tuku sa dečacima, i da se dečaci ne tuku sa dečacima. Kada ste u školi, to se bolje sređuje ili je bolje strukturirano, imate učitelje koji vas zaustavljaju, ali kada ste zaključani dvanaest sati u podrumu i nemate kuda da idete i nema nikoga ko bi kontrolisao situaciju. I, čak i tamo, ako bi se, na primer, dečaci tukli sa dečacima u dvorištu osnovne škole, došao bi učitelj i zaustavio bi nas, ko je zaustavljao decu u podrumu da se međusobno zezaju ili biju?

Dakle, ne sećam se ničega što se tiče nastave u tom periodu, osim što mi se čini da je to bila neka polu-zabavna situacija, i ništa, te prve godine paralelnog školovanja su bile haotične. Da, naravno da se sve promenilo u smislu da su, ako su 90-ih knjige imale na naslovnoj strani Josipa Broza Tita i govorilo se o bratstvu i jedinstvu, i pesme o Bori i Ramizu, i kada smo išli na eksurziju u osmom razredu, išli smo u Landovicu, do spomenika Bori i Ramizu, i sve je bilo posvećeno tom jugoslovenskom diskursu.

Čak i na zgradi u kojoj se danas nalazi Ministarstvo za ekonomski razvoj, se nalazio Titov slogan „Sa reči na dela!“, a drugi je bio „Čuvajte bratstvo i jedinstvo kao zemicu oka!“ Dakle, to je bio operativni moto obrazovnog sistema. Nakon toga sve se potpuno promenilo, čini mi se da je i za naše nastavnike bilo veoma teško da se snađu sa novim promenama, ali se znalo da: „Srbija je neprijatelj, oni su ti koji su nam promenili život, otpustili su nam roditelje sa posla.“

Počeli su da ubijaju ljude, čuli bi imena poput Iljefete Humoli, ili... studenti koji su, znači, umrli. Mi smo videli, ja se sećam, baš gde sam odrastao, posle protesta, bilo je onda ovih kamiona koji su čistili ulice kako se ne bi videla krv ujutru. I to su bili utisci... Za mnoge ljude je bilo i egzistencijalno pitanje, da se preživi, odnosno da imamo šta da jedemo, da preživimo *as in food* [to jest, hrana], znači totalno razaranje normi i vrednosti koje čoveka čini čovekom.

Ali, s druge strane, unutrašnje osnaživanje i povećanje solidarnosti. Tada su se formirale i prve političke partije, u školama bi pisali: „Kosovo Republika“ i „DSK“, ti prvi grafiti '91. godine. I, mislim, nije bilo stranih medija, Radio Slobodna Evropa je počeo mnogo da se sluša, i Radio Zagreb, kao jedini kanali informacija, jer su, naravno, zatvorene novine i televizija.

S druge strane, svet je uveo ekonomske sankcije protiv Srbije odmah '92. godine zbog učešća (u ratu) u Bosni, i ekonomski opstanak je bio potpuno ugrožen u smislu da više nisi bio u stanju da kupiš stvari, morao su da čekaš u redu da bi kupio hleb ili mleko, da ideš rano ujutru u pet ili šest sati pred „Voćar“ ili „Grmiju“, da čekaš četiri-pet sati, jer su bile ograničene količine mleka.

I šverceri, ljudi koji su bili dinamičniji, počeli su da odlaze u Tursku da kupuju stvari i podaju ih. Tako da... došlo je do totalne destrukcije na Kosovu, koja je prouzrokovana srpskom okupacijom, ali i jedno mega razaranje po celoj Jugoslaviji, rat na televiziji, ubistva, Bosna, masakri, ovo su bile vesti početkom 90-ih. Većina ljudi kod nas je pratila rat u Hrvatskoj i rat u Bosni sa mnogo pažnje, jer su se plašili da će sići i do nas, što se na kraju i desilo, i ljudi su bili prestravljeni.

Čak i kada se sada toga setim, sada sam i sam otac jednog deteta, shvatam da je veoma zastrašujuća nesigurnost roditelja ako ne znaju šta će se desiti sa njihovom decom. Mnogi ljudi su tada otišli u dijasporu, mnogi ljudi su otišli u inostranstvo, oni su otišli sa Kosova, deca od ujaka, mnogo rođaka, deca od tetke po majci, i odmah su počeli da slabe krugovi naših porodica, jer je mnogo ljudi počelo da napušta Kosovo.

Aurelja Kadriu: Da li se sećate nečega iz kulturnog života u to vreme, “Kurrizi”, “Qafa”?

Petrit Seljimi: Nije bilo kulturnog života, to je više bio život nekulture. Da, da, sećam se kada sam prvi put izašao i popio vodka-šveps u “Kurrizu”. “Kurriz” je tada bio, bilo je nekoliko kafića u tom delu grada. I sećam se kada smo otišli tokom prve godine srednje na Božić u katoliskoj crkvi, jer bismo posle toga izašli. Sad zamislite, nije bilo mobilnih telefona, naravno da nije bilo, ponekad ni fiksni telefoni nisu radili, ponekad su radili, neki telefoni sa onim brojevima koji su se vrteli. I mogu da zamislim kada bismo mi uveče u to vreme izlazili, koliko su naši roditelji bili prestravljeni što nisu

mogli da znaju ni gde smo, ni šta radimo, ali, s druge strane, kako da nam ne daju da izađemo, da nas držu kući.

Aurelja Kadriu: Kako ste organizovali ove sastanke, s obzirom da tada nije bilo sredstva za komunikaciju?

Petrit Seljimi: Uff... preko fiksnih telefona, tako nekako bismo se snalazili. I izlazili bismo uveče. Na muzičke žurke koje su organizovali prvi reperi i rokeri, BB Poqi, Iljir Bajri, neki od onih prvih tadašnjih repera. Kasnije je počeo i Memlji i „Ritmi i rrugës”, ali realno „Kurrizi” je bila tačka odredišta. Posle toga „Qafe” na drugom spratu.

Ali u osnovnoj školi, u osmom razredu, je postojala [poslastičarnica] „Elida“. U „Elidu“ bi otišao da pojedem neki slatkiš, da nekako uspeš da ne platiš i pobegneš. Ja sam jednom pobegao, ali sam zaboravio torbu unutra na onom... tako da sam morao da se nekako vratim. Nismo imali para, svi bismo imali sitne pare, novčiće, kada biste imali para da kupite pljeskavicu i koka-kolu, to bi bio glavni dan u nedelji. I opet, znate, to je bila totalna destrukcija na početku, pa su posle ljudi malo po malo počeli da pokušavaju da naprave nešto u tom kontekstu, da posade neko kulturno seme, da se napravi neka kulturna oaza u jednoj totalnoj pustinji finansijskog i ekonomskog siromaštva, političke represije i jedne relativno bezizlazne situacije, tako.

Aurelja Kadriu: Nakon toga, šta se desilo sa vama posle osmog razreda, posle osnovne škole?

Petrit Seljimi: U osmom razredu je bilo to kada.... Ja, na primer, nisam išao na malu maturu, jer taj Dejvid kojeg sam spomenuo ranije, koji je bio u Prištini, on je pričao sa nekom decom, pozvao je telefonom i pitao moje roditelje: „Da li može vaš sin da dođe sa mnom u Austriju na jednu konferenciju o dečjim pravima '92. godine?“ I to je bilo baš u tom periodu, u junu, bilo je pri kraju osmog razreda, znači mi smo jedva čekali malu maturu da plešemo sa devojčicama i da po prvi put malo više imamo kontakte... potencijalne kontakte sa suprotnim polom. I ja nisam bio tu, zamislite, morao sam da idem u Austriju na tu konferenciju, bili smo zajedno sa Pasionarom, čini mi se i Ljirom.

I da se ode tamo je bio priličan izazov, jer nije bilo aviona u Prištini, ni Beograd nije imao avione, jer je bio pod sankcijama, pa smo krenuli starim automobilom, čika Eljezovim mercedesom, on sada živi u Nemačkoj, do Subotice, od Subotice su posle došli po nas neki Mađari, odveli su nas u Austriju u neko selo, Nursteg, bilo je puno dece iz celog sveta i bilo je to malo kao neko čudo.

Kada sam krenuo na put, svi su bili veoma ponosni na Petrita koji ide u konferenciju, deset maraka od jednog strica, dvadeset maraka od tetke, imao sam negde oko četrdeset maraka, što je bilo puno za jedno dete. I čini mi se, bili smo nedelju dana na toj dečjoj konferenciji. Nakon toga smo otišli u Beč, i saznao sam da je ova konferencija bila deo jedne još veće konferencije o ljudskim pravima.

Tu je bio i Dalaj Lama i lideri različitih zemalja. Mi smo predstavili stanje prava deteta u svetu pre održavanja te velike međunarodne konferencije. Dok smo bili tamo, upoznali smo još nekoliko drugih ljudi, Kristin Eskeland iz Norveške, Venera iz Austrije. Oni su bili vođe različitih većih nevladinih

organizacija, i došlo je do ideje, bila je jedna Hrvatica, Danijela, jedan Srbin iz Beograda, Ivan i ja: „Zašto mi ne pokušamo da uradimo nešto slično ovome, da organizujemo jednu takvu konferenciju ili jedan takav događaj posvećen samo deci iz našeg regiona?“

Aurelja Kadriu: Da li ste tamo predstavili političku situaciju na Kosovu?

Petrit Seljimi: Naravno, da...

Aurelja Kadriu: Kako ste to preneli?

Petrit Seljimi: Svi smo bili veoma svesni političke situacije. I bili smo mali teroristi u smislu buke koju smo pravili u vezi Kosova i situacije i stanja dečijih prava. I imali smo priče koje su bile autentične, bile su originalne, jer su nam se zatvorile škole, roditelji su nam bili otpušteni sa posla. Kome god bismo ispričali situaciju...

S druge strane, tamo su bili i Bosanci, oni su iskusili masakre, zločine, genocid. Dakle, situacija je generalno bila takva da je, s jedne strane, veći deo Evrope ulazilo u period pada Berlinskog zida, pada Sovjetskog Saveza, početak demokratije. Osim ovog ostrva na Balkanu, gde je Srbija počela jednu masovnu kampanju u mnogim zemljama u sukobu, aparthejd, a ponekad i genocid. Dakle, bila je to priča koja je dirnula sve (kija). Izvinite! {obraća se osobi koja vodi intervju} Prehladio sam se malo, tako da...

Aurelja Kadriu: Slobodno nastavite gde ste prekinuli, kako ste se sastali sa...

Petrit Seljimi: I sastali smo se sa tim vođama nevladinih organizacija u Austriji, odlučili smo: „Hajde da uradimo nešto samo za bivšu Jugoslaviju“, dopala im se ideja. Ja sam tada imao 14 godina, i onda sam se vratio u prvu godinu srednje škole, ovde, u „Dževdeta Dodu“ i sastali smo se sa nekom decom, mladima koje smo poznavali, koji su bili prijatelji jedni sa drugima, i formirali smo neke prve ćelije, početne, jednog omladinskog aktivizma.

Posle sam otišao dva ili tri puta u Austriju i Norvešku da planiramo kako da organizujemo ove sastanke, ovo organizovanje mladih. I bilo je zanimljivo, jer tada niste uopšte mogli da putujete, i kada ste putovali, putovali ste kako biste tražili azil. Tako da, ja bih išao u Austriju i Norvešku i vratio bih se, i to je ljudima bilo veoma interesantno.

Nije bilo nijedne NVO u Prištini, nije bilo moguće da se ide u inostranstvo, i stvoriti nešto od nule na Kosovu je bila inovacija, jer su svi bili u minusu ovde. Dakle, u to vreme, ta prva grupa drugova koji su išli u „Dževdeta Dodu“, sastali smo se i odlučili smo, neki su bili u mom razredu, neki su bili u drugim razredima, da stvorimo neku vrstu organizacije. Nismo imali vrlo jasnu ideju, gde bismo radili kulturne projekte, umetnost, novinarstvo, mislim, neka vrsta pokreta koji bi uspeo da malo nadoknadi to potpuno odsustvo bilo kakve slobodne aktivnosti u našim životima.

To je bilo dobro primljeno tada od strane međunarodnih prijatelja koji su i podržali ideju. I počeli smo svake godine da organizujemo konferencije, možda čak i dva puta godišnje u Austriji, baš u tom selu Nursteg, gde je bilo različitih učesnika koji su dolazili republika bivše Jugoslavije, uvek nas je bilo po sedmero dece, dece i odraslih. Naš krug se već povećao, od petoro ili šesto, posle nas je bilo deset-petnaest, pa 20-25. Odlučili smo da formiramo omladinski centar u Prištini, neku vrstu kancelarije. Odlučili smo da otvorimo neku vrstu kancelarije koja bi trebala da se bavi aktivnostima, izložbama.

Došli su Norvežani ovde, ta Kristina, i složili smo se da koristimo moj stan kao sastajalište u kom bismo držali sastanke. Pre toga smo se sastajali po kućama, tamo-vamo, po različitim kućama, sastajali bismo se po različitim kućama. Moj stan je bio u centru grada i možda je zato bilo lakše početi rad tu. Stvorena je neka vrsta *youth center*-a [engleski], omladinskog centra, održavali smo sastanke, izložbe, događaje.

Posle smo organizovali muzičke večeri u onim zgradama koje su bile tamo, po raznim kafićima. Dakle, nekako... počeli smo sa objavljivanjem dodatka, omladinskog lista u tadašnjem nedeljniku *Koha Javore*. Dok smo bili u Austriji, iskrslo je pitanje naziva: „Kako će se ova mreža organizacija u bivšoj Jugoslaviji zvati?“ I bio je jedan intervju Leonarda Koena, poznatog kanadskog pevača koji je umro prošle godine. „Da li ste optimista ili pesimista?“ I on je rekao: „Ja sam post-pesimista.“ I to je bilo adekvatno ime za period u kojem smo živeli, jer da nazivamo sebe *Balkan Sunflowers* [Suncokreti Balkana], u vremenu kad je bio totalni teror, bilo bi malo naivno. Ali kako da izrazimo želju da izađemo iz zamke pesimizma i defetizma, i da se borimo i da uradimo nešto povodom toga, ali bez super-optimističnog naziva? Tada je neko predložio ime Post-pesimisti, i to ime je postalo naziv organizacije i upotrebljavano je sedam-osam godina kao platforma političkog, kulturnog i umetničkog aktivizma velike generacije mladih Prištine.

Aurelja Kadriu: Šta ste radili u Post-pesimistima, kakve ste događaje pokrivali, znači govorimo o prilogu, o novinama...

Petrit Seljimi: Ja sam bio jedan od novinara dodatka „Post-pesimisti“, urednica je bila, čini mi se, Garentina Kraja. Nakon toga smo počeli da objavljujemo još jedan časopis, sezonski, sa stripovima, kulturom, alternativni, nazivali smo ga „Alternativni korak“. I tada se već otvorila Soroš fondacija i dobili smo grant od njih. Ovo je bio časopis koji je imao za cilj da nadoknadi totalni nedostatak informacija u vezi sa, recimo, tadašnjom kulturom '90-ih, umetničkog alternativnog izraza, i objavljivali smo ga kao drugi časopis.

Bilo je dosta žurki, recimo muzičkih, tada kada je bilo hit da se sluša elektronska muzika, grandž muzika, pa smo mi podržali mnogo bendova sa Kosova da proizvode, da organizuju muzičke događaje. Bilo je nekoliko alternativnih pozorišnih predstava, Jeta Džara se bavila pozorištom. U okviru Post-pesimista je uvek postojao ogranak, prilično odvojen ogranak za pozorište i predstave, Narodno pozorište je bilo zatvoreno, ali na alternativnim lokacijama na kojima se život razvijao.... Sećam se da nije bilo nikakvog zvaničnog objekta, mogli ste bilo šta raditi, tako da izložbe najistaknutijih umetnika na Kosovu, Musljam Mulići, šta ja znam, ljudi bi ih održavali u kafićima,

koncerti bi se održavali po kafićima, poetske večeri bi se održavale po kafićima. Šta god da je to bilo, to je bilo jedina platforma gde ste mogli da izrazite neku umetničku akciju.

Aurelja Kadriu: Da li je bilo političke konotacije u Post-pesimistima? Da ste izveštavali o batinama, nasiljima, ubistvima koji su se događali?

Petrit Seljimi: Uvek! Kada su dolazili posetioci iz inostranstva, uvek bismo išli u KLMDNJ, *Këshilli për Liritë dhe Mbrojtjen e të Drejtave të Njeriut* [Savet za slobodu i zaštitu ljudskih prava]. Čika Adem je tada bio predsednik KLMDNJ, i takođe smo išli u sedište Centra književnika, koji je tada bio deo DSK [Demokratskog saveza Kosova]. Sa profesorom Fehmijem Aganijem smo se često sastajali. Imali smo *workshops* [radionice] za novinarstvo, generacija novinara, Iljber Hisa, Dukađin Gorani, zatim neki aktivisti za ljudska prava, svi oni su držali radionice kod nas, različite radionice koje su bile fokusirane na našu realnost, koja je bila veoma politički napeta, i intervjui koje smo radili u inostranstvu, kao i i publikacije koje smo slali u inostranstvo su uvek bile fokusirane na prikazivanje tragične stvarnosti Kosova, bilo bi nemoguće pobeći od toga.

Dakle, na neki način ste pokušavali da stvorite neke vrednosti, neke akcije otpora, da: „Mi nismo u potpunosti umrli“, da: „Mi nešto stvaramo“, a s druge strane, u inostranstvu ste pokušavali da pokažete tragediju koja se dešavala u zemlji. Dakle, iznutra je bila jedna prosvetiteljska aktivnost, ako mogu da upotrebim tu reč, a da se ne shvati pretenciozno, a ka spolja aktivnost informisanja, znači da se prikaže ono što se dešava na Kosovu.

Aurelja Kadriu: Kako je bilo raditi pod takvim pritiskom? Ja sam čitala članke gde ste vi izveštavali o ubistvima vaših prijateja, ili ubistva mladih u to vreme, i nekako sve to u široj slici, malo zvuči kao ilegalna akcija, u to vreme, nekako *underground*. Kako je bilo raditi pod takvim pritiskom, sa kancelarijom u centru grada i hodati gradom u to vreme?

Petrit Seljimi: Kada sada mislim o tome, ja bih bio prestravljen da je moje dete radilo nešto tako, nešto što je onako polu-nezakonito, da piše... Ali, da vam kažem nešto drugo, Miloševića najverovatnije nije ni zanimao mirni otpor, ili šta pišu novine. Jer je bilo novina i u Beogradu koje su bile dosta opozicione, i ovde je objavljivan *Bujku*, dnevni list na Kosovu koji je postojao, koji je slično pisao o mnogim političkim stvarima.

Postojali su i časopis *Zëri* i časopis *Koha Javore*. Nisu vam dali da imate televiziju, što se tiče televizije, gledali ste Televiziju Albanije, tamo je bio jednočasovni kosovski program sa ovim našim poznatim voditeljima. Da, u stvari, Srbija je počela da se tresu i da se plaši i da žestoko reaguje kada bi se način delovanja Kosovara promenio i postao malo više, malo agresivniji, ne agresivniji, nego aktivniji i više opozicioni.

Bilo je tada nekoliko legendi, rekli bi na primer: „U Drenici postoje neka sela gde policija ne može da uđe, gde su svi naši“. I sećam se ovih priča iz '90-ih, '94 -5. Naravno, tada nisam znao, ali govorilo se o selu Prekaz i tom celom regionu, gde je tada već bio pokrenut jedan otpor za koji mi u Prištini nismo

znali, ali su ljudi malo po malo počeli da shvataju da ako se ovako nastavi da se ništa ne radi, nećemo biti u mogućnosti da izađemo iz začaranog okruga okupacije.

Isto tako, tada su već krenuli neki studentski protesti i ovde, '97. godine. Ali, ovo je već neka druga epizoda, jer sam '96. otišao u Norvešku. Norveški diplomata Kai Eide i bivši premijer Tavas Holterberg su me videli na jednoj međunarodnoj konferenciji, valjda sam im se svideo, ne znam tačno *background* [pozadinu], i oni su došli kod mojih roditelja i rekli: „Mi bismo hteli da ovom dečaku omogućimo školovanje u Norveškoj“. I '96, tačno kada sam završio treću godinu ovde, otišao sam u Norvešku da živim. Tako da nisam bio u Prištini ni za matursko veče u srednjoj školi, oba sam propustio.

Otišao sam u Norvešku, tamo sam posle nastavio studije na jednom fakultetu na engleskom jeziku. Živeo sam sa porodicom bivšeg ministra spoljnih poslova Norveške, Kai Eidea, u njegovoj kući, sa njegovom porodicom. I posle sam dolazio svakog leta na Kosovo, naravno, proveo sam puno vremena ovde. Ali '97. godine, kada su počeli protesti, i '98. kada je počeo sukob, direktne akcije, i kada se posle desio napad u Prekazu i ubistvo Jašarija, to je bio put bez povratka, gde se znalo da će biti veoma loše, ili da će se nešto desiti.

Drugi deo

Aurelja Kadriu: Kakav je bio stav paralelnih državnih struktura, kosovskih, u odnosu na vašu aktivnost u Post-pesimistima u to vreme...

Petrit Seljimi: Znaš kako...

Aurelja Kadriu: ...da li je bilo nekog stava, da li je bilo izjava koje su dolazile odatle, da li su vas podržali ili su bili protiv vas?

Petrit Seljimi: ...Mi smo bili vrlo mali u poređenju sa velikom pričom koja se tada događala. Tih nekoliko ljudi koji su bili angažovani u ovim aktivnostima, posebno početkom '90-ih, su se međusobno pomagali. Dakle, mi smo uvek imali dobar kontakt, korektan, sa tadašnjim strukturama. Da li je bilo nešto u vidu finansiranja? Ne. Mi smo imali budžet, sada kad pomislim na to, bio je smešan, iz Norveške, možda hiljadu ili dve hiljade maraka za šest meseci, ne sećam se tačno budžeta, koliki je bio, ali je bilo dovoljno, mogao si da izdaješ novine, mogao si da... organizuješ različite događaje.

Da, ali tada, tokom '95, '96, '97, polako smo počeli da obnavljamo neke principe aktivizma. Časopis *Koha Javore* je postao dnevnik *Koha Ditore*, i mnogi novinari i mladi Post-pesimisti koji su bili u Prištini su postali novinari *Koha Ditore*-a. Dakle, verovatno 80 odsto ljudi u *Koha* su bili osnivači... prvi novinari su bili... učesnici radionica... nastali iz jezgra Post-pesimista, koji su kasnije postali urednici, koji su danas... Fis Abraši je šef AP [Associated Press] u Centralnoj Evropi, Beni Čena je šef AP u Jerusalimu. Razni drugi poznati novinari koji su danas po celom Kosovu i u svetu i koji su bili... jezgro, bili su deo te prve grupe Post-pesimista.

Aurelja Kadriu: Koja je to bila godina kada su zaključeni Post-pesimisti?

Petrit Seljimi: Ne postoji zvanična godina zatvaranja. Čak i posle rata je bilo generacija koje su se bavili aktivnostima, oni su imali kancelariju, imali su omladinski centar. Ali nakon rata, 2000-2001, ovde se već dogodila jedna eksplozija donatora, dakle, toliko nevladinih organizacija je osnivano, toliko je bilo para, stotine, pričamo o milionima evra koje su se donirale za svakakve aktivnosti... Svi oni koji su bili deo Post-pesimista su pronašli posao, koliko god da si bio mladi, 18 godina, znali su engleski, imali su, nekad i iskustvo preživljavanja, postoji jedan francuski izraz: „Prestala je...“ Više nije bilo potrebe za Post-pesimistima.

Ako su nekada bili deo otpora i kulturnog razvoja u kulturnoj pustinji, više nije bilo potrebe za otporom, jer je Kosovo bilo oslobođeno, i pod dva, žestoka konkurencija sredstava i NVO je postojala među onima koji su bili mnogo veći i zanimljiviji, što je nekako implodiralo organizaciju.

Dakle, nije bilo konačnog datuma, kao: „Zatvaramo i nema više Post-pesimista“, nego su ljudi odrasli, druga i treća generacija Post-pesimista takođe nije... Nastavili su sa svojim životima, otišli su u inostranstvo na školovanje, većina njih. Dakle, bila je to neka vrsta prirodne smrti, recimo tako, celog pokreta. Ali, to nije bila smrt, jer taj duh i taj aktivizam i taj progresivan osećaj promene je ostao sa ljudima koji danas rade širom Kosova.

Aurelja Kadriu: Da li se pokret isto zvao i u Hrvatskoj i Srbiji...?

Petrit Seljimi: Da. Da, da.

Aurelja Kadriu: Da li ste imali kontakte sa ljudima iz...

Petrit Seljimi: Imali smo... U međuvremenu, posle rata, zar ne?

Aurelja Kadriu: Ne, mislim u to vreme, da li ste imali neku koordiniranu aktivnost?

Petrit Seljimi: Da, mi bismo se sastajali u Austriji. Nije bilo koordinacije, ali je bilo, kada bismo došli u Austriju, čuli smo šta rade oni u Zagrebu, njihova organizacija, odnosno šta oni u Beogradu, njihova organizacija. Ali mogu reći da je naša bila aktivnija i sofisticiranija. Mi smo imali i kancelariju i aktivnosti, vrlo dobro smo pisali svoje predloge. Imali smo dosta, neku vrstu, recimo, u to vreme, neke komplikovane i kompleksne višeslojne aktivnosti. Tako da, mi smo bili aktivniji, ali bilo je ogranaka ili kancelarija Post-pesimista u celoj bivšoj Jugoslaviji, ali neki su bili uspešniji od drugih.

Aurelja Kadriu: Kada ste otišli u Norvešku, vaša porodica je nastavila da živi na Kosovu, zar ne?

Petrit Seljimi: Da, da.

Aurelja Kadriu: Kako je bio taj period za vas? Vi ste bili u Norveškoj, došlo je do nemira na Kosovu, vaša porodica je bila ovde?

Petrit Seljimi: Tokom prve godine sam stalno plakao. Sećam se kada sam krenuo, i jedna moja tetka me je otpratila, pravila je jako dobru pitu koja se zove *Anamoravë samcë*, to je pita sa belim lukom i kiselim mlekom. I ja bih plakao za tom pitom u Norveškoj: „Jede mi se *samca*“, za mojom tetkom, za

majkom, za ocem. Sada, s obzirom da nisam imao puno novca, pričali bismo preko telefona jednom nedeljno ili dva puta nedeljno, preko fiksnog telefona.

Takođe, nisam mogao da se naviknem, jer je ipak Norveška hladna zemlja, ljudi ne grle jedni druge i ne dodiruju se fizički, čak se ni ne rukuju. Ali to je samo dok se ne navikneš na njih, dok ne uđeš u njihove porodice, jer su inače veoma topli ljudi. Ali ovako *externally* [spolja], nisu toliko poput nas sa Mediterana, jugoistočnog Balkana, gde ima više emocija u ljudskim odnosima.

Dakle, prva godina je bila veoma teška, bio sam sam, roditelji su mi bili na Kosovu. Imao sam stipendiju koja je pokrivala moje troškove, ali ne luksuzan život, naravno. Bio sam u školi u koju su išla veoma bogata deca, deca ambasadora, deca norveških milionera. Tek u drugoj godini sam uspeo da se integrišem, i da se vrlo dobro integrišem u smislu da sam posle išao da prespavam kod drugara, imao sam drugare. Stekao sam nove prijatelje, moji najbolji prijatelji koje danas imam u životu su iz perioda kada sam bio u srednjoj školi u Norvešku.

Aurelja Kadriu: Šta ste onda studirali, Petrit, da li ste nastavili sa studijama?

Petrit Seljimi: Da, '98. godine završio sam srednju školu u Norveškoj i odmah sam se upisao na Univerzitet u Oslu. Prvo teologiju ili biblijske nauke, jer sam bio vrlo zainteresovan za religiju, ne zašto sam religiozan, naprotiv. Da, posle sam promenio, tokom jednog semestra sam studirao socijalnu antropologiju, a posle, tokom drugog, urbanizam.

Dakle, studirao sam urbanizam i antropologiju ili, „Efekat promena fizičkih predela gradova u socijalnim strukturama“ je bila tema mog diplomskog rada. Završio sam fakultet odmah posle rata i došao sam ovde, radio sam na jednom projektu koji se zvao: „Internet projekat Kosova“, koji je kasnije nazvan: IPKO. I bio sam deo onog prvog tima koji je osnovao IPKO, i radili smo u bivšoj zgradi „Boro i Ramiz“, ovde u sportskom centru, tokom 2000-2001-2002.

Aurelja Kadriu: Pre nego što ste se vratili na Kosovo, kakvi su bili vaši raspusti kada ste dolazili ovde, situacija na Kosovu je još uvek bila napeta...

Petrit Seljimi: Kao prvo, bilo je čudno to što sam dolazio ovde, jer kada su ljudi odlazili u inostranstvo, tražili su azil i nisu mogli više da se vrate. Dakle, malo je bilo onih koji su otišli, pa se vraćali na odmor na Kosovo, i ja sam imao sreće da sam mogao da odem i da se vratim tokom leta, jer 99 odsto ljudi se nikad nije vraćalo leti. I jedva sam čekao da se vratim, naravno, jer su mi prijatelji bili ovde, moja porodica, i uprkos tenzijama koje su postojale, ipak ste bili u svom domu, u svojoj porodici, sa svojim prijateljima i sa svojim društvenim životom.

Zabavljao sam se leti, iako je situacija bila daleko od zabavne. Tako da, uvek je postojala neka vrsta sukoba između vrlo dobrog, mirnog, lepog života u Norveškoj i užasnog života ovde. I, naravno, posle je bilo i obrnuto, toplog porodičnog i društvenog života ovde i hladnijeg života u Norveškoj, ali to je posle nekako bilo uravnoteženo, i nastala je neka ravnoteža između života u inostranstvu i u zemlji.

Aurelja Kadriu: Šta ste radili posle studija?

Petrit Seljimi: Neko vreme sam se bavio... radio sam za IPKO, nakon toga sam radio u OEBS-u kao službenik...

Aurelja Kadriu: Ovde na Kosovu?

Petrit Seljimi: Na Kosovu, da, kao službenik za medije i komunikaciju. Posle sam bio urednik Miđen Keljmendijevog lista *Java*. U stvari, prvo sam bio novinar, kada se pojavio list *Zëri Ditor* Bljerima Šalje, ali posle toga i urednik srednjih stranica, recimo, zabave i... suštinski, to što sam i ranije radio, samo što je to bilo kao prepakivanje, u životu posle rata. Nakon toga smo osnovali *Express*, zajedno sa prijateljima novinarima, uz finansijsku pomoć prijatelja iz IPKO. Dakle, ja sam bio prvi izvršni direktor lista *Express*, kada su to bile novine i portal.

U međuvremenu, tokom 2006-2007, možda sam imao taj minimalni talenat za odnose sa javnošću i koristio sam ga da radim kao konsultant, radio sam za nekoliko stranih firmi. 2009. godine, 2010, sam ušao u politiku i 2011. sam bio imenovan za zamenika ministra spoljnih poslova, pozicija na kojoj sam bio dva mandata. Prošle godine, 2016 sam postao vršilac dužnosti ministra spoljnih poslova, jer je bivši ministar Hašim Tači postao predsednik, tako da sam oko pet ili šest meseci ostao kao ministar.

Do nedavno, do leta prošle godine, posle ponude koja je stigla iz Vašingtona, odlučio sam da vodim jedan investicioni fond pod nazivom *Millenium Challenge Corporation*, koji nameravamo da pokrenemo ovog leta, 2017, sa investicijama u pitanja kao što su životna sredina, obnovljivi izvori energije, vladavina prava.

Ali još uvek sam u kontaktu sa mnogim bivšim Post-pesimistima, ovde i u inostranstvu. Čak trenutno pišem poglavlje u knjizi o Post-pesimistima, koja će biti objavljena u Norveškoj, i mogu reći da je iskustvo iz tog vremena od mnogih od nas stvorila to što smo danas, šta god da smo danas, dobri ili loši.

Aurelja Kadriu: Puno vam hvala!

Petrit Seljimi: Puno hvala i vama!